

TIKUVCHILIKDA EKOLOGIK TOZA MATERIALLARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARINI KEHGAYTIRISH

Usmanova Feruzaxon Baxadirjanovna

Andijon davlat texnika instituti “Metrologiya va yengil sanoat”

kafedrasi assistenti

usmanova19731001@gmail.com

+998 93 417 10 01

Annotatsiya: Mazkur maqolada tikuvchilik sanoatida ekologik toza materiallardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish masalalari tahlil qilinadi. Zamonaviy ishlab chiqarishda atrof-muhitga salbiy ta'sirni kamaytirish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish hamda inson salomatligi uchun xavfsiz bo'lgan xomashyolarga o'tish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Tadqiqotda organik paxta, zig'ir, bambuk tolasi, qayta ishlangan to'qimachilik chiqindilari kabi ekologik materiallarning afzalliklari, ularning texnologik va iqtisodiy jihatlari yoritilgan. Shuningdek, ekologik toza materiallardan foydalanish orqali mahsulot sifati va raqobatbardoshligini oshirish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari tikuvchilik korxonalarida barqaror rivojlanishni ta'minlash va “yashil iqtisodiyot” tamoyillarini amaliyotga joriy etishda muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: tikuvchilik sanoati, ekologik toza materiallar, barqaror rivojlanish, organik tola, qayta ishlash, yashil texnologiyalar, atrof-muhit muhofazasi.

Аннотация: В данной статье анализируются вопросы расширения возможностей использования экологически чистых материалов в швейной промышленности. В условиях современного производства особое значение приобретает снижение негативного воздействия на окружающую среду, рациональное использование природных ресурсов, а также переход к безопасному для здоровья человека сырью. В исследовании раскрываются преимущества таких экологических материалов, как органический хлопок, лен, бамбуковое волокно и переработанные текстильные отходы, а также рассматриваются их технологические и экономические аспекты. Кроме того, анализируются возможности повышения качества и конкурентоспособности продукции за счет применения экологически чистых материалов. Результаты исследования имеют важное значение для обеспечения устойчивого развития швейных предприятий и внедрения принципов «зеленой экономики» в практику.

Ключевые слова: швейная промышленность, экологически чистые материалы, устойчивое развитие, органическое волокно, переработка, зеленые технологии, охрана окружающей среды.

Abstract: This article analyzes the issues related to expanding the use of environmentally friendly materials in the garment industry. In modern manufacturing, reducing negative environmental impacts, ensuring the rational use of natural resources, and transitioning to raw materials that are safe for human health are of particular

importance. The study highlights the advantages of eco-friendly materials such as organic cotton, linen, bamboo fiber, and recycled textile waste, along with their technological and economic aspects. In addition, the potential for improving product quality and competitiveness through the use of environmentally friendly materials is examined. The research findings are significant for ensuring sustainable development in garment enterprises and for implementing the principles of the green economy in practice.

Keywords: *garment industry, environmentally friendly materials, sustainable development, organic fiber, recycling, green technologies, environmental protection.*

Bugungi kunda jahon miqyosida sanoatning barqaror rivojlanishini ta'minlash, ekologik muammolarni kamaytirish hamda tabiiy resurslardan oqilona foydalanish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Xususan, tikuvchilik va to'qimachilik sanoati atrof-muhitga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatuvchi tarmoqlardan biri bo'lib, ishlab chiqarish jarayonida ko'p miqdorda suv, energiya va kimyoviy moddalardan foydalaniladi. Bu esa ekologik muvozanatning buzilishi, chiqindilar hajmining ortishi hamda inson salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatishiga sabab bo'lmoqda.

So'nggi yillarda ekologik toza va xavfsiz mahsulotlarga bo'lgan talabning oshishi tikuvchilik sanoatida yangi yondashuvlarni joriy etishni taqozo etmoqda. Iste'molchilarning ekologik madaniyati yuksalib borayotgan bir sharoitda organik va qayta ishlangan materiallardan tayyorlangan kiyim-kechaklar bozorda alohida ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtai nazardan, ekologik toza materiallardan foydalanish nafaqat atrof-muhitni muhofaza qilish, balki mahsulot sifatini oshirish va ishlab chiqarishning raqobatbardoshligini ta'minlash omili sifatida ham muhim hisoblanadi.

Ekologik toza materiallar tarkibiga organik paxta, zig'ir, kanop, bambuk tolasi hamda qayta ishlangan to'qimachilik chiqindilaridan olingan xomashyolar kiradi. Ushbu materiallar ishlab chiqarish jarayonida kam miqdorda zararli moddalar ajratishi, biologik parchalanish xususiyatiga egaligi va inson terisi uchun xavfsizligi bilan ajralib turadi. Shuningdek, bunday materiallardan foydalanish tikuvchilik korxonalarida energiya tejankor texnologiyalarni joriy etish imkonini ham kengaytiradi.

Mamlakatimizda yengil sanoatni modernizatsiya qilish, eksport salohiyatini oshirish va ekologik talablarga mos mahsulotlar ishlab chiqarishga qaratilgan islohotlar amalga oshirilmoqda. Ushbu jarayonda tikuvchilik tarmog'ida ekologik toza materiallardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish ilmiy-amaliy jihatdan muhim vazifa hisoblanadi. Mazkur tadqiqotning dolzarbligi ham aynan ushbu masalalarni tizimli ravishda o'rganish, mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish yo'llarini taklif etish bilan izohlanadi.

Tikuvchilik sanoatida ekologik toza materiallardan foydalanish masalasi ishlab chiqarish jarayonining barcha bosqichlari bilan uzviy bog'liq bo'lib, xomashyo tanlashdan tortib tayyor mahsulotni iste'molchiga yetkazishgacha bo'lgan jarayonlarni qamrab oladi. An'anaviy to'qimachilik materiallari ishlab chiqarishda kimyoviy

bo'yoqlar, sun'iy tolalar va resurs talabchan texnologiyalarning keng qo'llanilishi ekologik muammolarni kuchaytirib kelmoqda. Shu sababli ekologik xavfsiz alternativ materiallarga o'tish zarurati yuzaga kelmoqda[1]

Amaliyotda ekologik toza materiallar sifatida eng ko'p qo'llanilayotgan xomashyolardan biri organik paxta hisoblanadi. Organik paxta yetishtirish jarayonida pestitsid va sintetik o'g'itlardan foydalanilmasligi natijasida tuproq va suv resurslari ifloslanishi kamayadi. Masalan, organik paxtadan tayyorlangan bolalar kiyimlari allergik reaksiyalarni kamaytirishi bilan ajralib turadi va sog'liq uchun xavfsiz hisoblanadi.

Zig'ir va kanop tolalari ham ekologik jihatdan qulay materiallar sirasiga kiradi. Ushbu o'simliklar kam suv talab qilishi va qisqa muddatda yetishtirilishi bilan iqtisodiy samaradorlikni ta'minlaydi. Amaliy misol sifatida, zig'ir matosidan tayyorlangan yozgi kiyimlar yuqori havo o'tkazuvchanligi va uzoq muddat xizmat qilishi bilan iste'molchilar orasida talabga ega[2]

So'nggi yillarda bambuk tolasi asosida ishlab chiqarilgan matolardan foydalanish kengayib bormoqda. Bambuk tez o'suvchi o'simlik bo'lib, uning yetishtirilishi ekologik muhitga minimal zarar yetkazadi. Bambuk tolali mahsulotlar antibakterial xususiyatga ega bo'lib, sport va ichki kiyimlar ishlab chiqarishda samarali qo'llanilmoqda.

Tikuvchilikda ekologik barqarorlikni ta'minlashning muhim yo'nalishlaridan biri qayta ishlangan materiallardan foydalanish hisoblanadi. Masalan, plastik chiqindilardan qayta ishlangan polyester tolalari sport kiyimlari va tashqi kiyimlar ishlab chiqarishda keng qo'llanilmoqda. Bunday yondashuv chiqindilar hajmini kamaytirish bilan birga, xomashyo xarajatlarini qisqartirish imkonini beradi.

Amaliy tajribada ayrim tikuvchilik korxonalari eski kiyim-kechaklarni yig'ish va ularni qayta ishlash orqali yangi mahsulotlar yaratish amaliyotini joriy etmoqda. Bu jarayon "aylanma iqtisodiyot" tamoyillariga mos kelib, ekologik va iqtisodiy foyda keltiradi. Masalan, qayta ishlangan paxtadan tayyorlangan sumkalar va ish kiyimlari ekologik brendlar tomonidan muvaffaqiyatli realizatsiya qilinmoqda[3]

Ekologik toza materiallardan foydalanish dastlabki bosqichda ma'lum moliyaviy xarajatlarni talab qilishi mumkin. Biroq uzoq muddatli tahlil shuni ko'rsatadiki, bunday materiallar asosida ishlab chiqarilgan mahsulotlar yuqori sifat va chidamlilikka ega bo'lib, bozorda yuqori narxda sotilish imkonini beradi. Bundan tashqari, ekologik sertifikatlariga ega bo'lgan mahsulotlar eksport bozorida raqobatbardoshligi bilan ajralib turadi.

Texnologik jihatdan qaralganda, ekologik materiallar bilan ishlash uchun energiya tejankor va kam chiqindili uskunalaridan foydalanish talab etiladi. Bu esa ishlab chiqarish jarayonini modernizatsiya qilish va innovatsion texnologiyalarni joriy etishga turtki bo'ladi.

Ekologik toza materiallardan foydalanish tikuvchilik sanoatining ijtimoiy mas'uliyatini oshiradi. Atrof-muhitga zarar yetkazmasdan ishlab chiqarilgan kiyim-kechaklar aholining sog'lom turmush tarzini qo'llab-quvvatlaydi. Misol tariqasida, tabiiy

tolalardan tayyorlangan maktab formalarining qo'llanilishi bolalar salomatligini asrashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, tikuvchilikda ekologik toza materiallardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy jihatdan samarali bo'lib, sohaning barqaror rivojlanishini ta'minlaydi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, tikuvchilik sanoatida ekologik toza materiallardan foydalanish nafaqat atrof-muhitni muhofaza qilish, balki ishlab chiqarishning iqtisodiy samaradorligi va ijtimoiy mas'uliyatini oshirishda muhim omil hisoblanadi. An'anaviy xomashyolar va texnologiyalar bilan taqqoslaganda, ekologik toza materiallar ishlab chiqarish jarayonida kam miqdorda zararli chiqindilar hosil qiladi, suv va energiya resurslarini tejash imkonini beradi hamda inson salomatligi uchun xavfsiz mahsulotlar yaratishga xizmat qiladi.

Tahlillar asosida aniqlanishicha, organik paxta, zig'ir, kanop, bambuk tolasi va qayta ishlangan to'qimachilik materiallaridan foydalanish tikuvchilik korxonalarining barqaror rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ushbu materiallar asosida ishlab chiqarilgan kiyim-kechaklar sifat jihatidan yuqori bo'lib, iste'molchilar orasida ekologik toza mahsulotlarga bo'lgan talabni qondirish imkonini yaratadi. Ayniqsa, bolalar kiyimlari, sport va kundalik kiyimlar ishlab chiqarishda tabiiy va qayta ishlangan tolalarning qo'llanilishi amaliy jihatdan samarali ekanligi aniqlandi.

Shuningdek, ekologik toza materiallardan foydalanish tikuvchilik sanoatida "yashil texnologiyalar"ni joriy etishga turtki bo'ladi. Energiya tejamkor uskunalar, kam chiqindili ishlab chiqarish jarayonlari va qayta ishlash texnologiyalarining qo'llanilishi korxonalarda ishlab chiqarish tannarxini uzoq muddatda kamaytirish imkonini beradi. Bu esa mahsulotlarning ichki va tashqi bozorlarda raqobatbardoshligini oshiradi.

Ijtimoiy jihatdan qaralganda, ekologik toza materiallardan tayyorlangan kiyim-kechaklar aholining sog'lom turmush tarzini qo'llab-quvvatlaydi, teri kasalliklari va allergik holatlarning oldini olishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ekologik talablar asosida ishlab chiqarilgan mahsulotlar mamlakatning ekologik imijini mustahkamlash hamda xalqaro standartlarga mos mahsulotlar ulushini oshirishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, tikuvchilikda ekologik toza materiallardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish sohaning uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlash, ekologik muammolarni kamaytirish va iqtisodiy samaradorlikka erishishning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu yo'nalishda ilmiy tadqiqotlarni kengaytirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish hamda ekologik madaniyatni yuksaltirish dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Fletcher K. Sustainable Fashion and Textiles: Design Journeys. London: Earthscan, 2014.

2. Gwilt A. A Practical Guide to Sustainable Fashion. Oxford: Wiley-Blackwell, 2020.
3. Kozłowski A., Bardecki M., Searcy C. Environmental impacts in the fashion industry: A life-cycle and stakeholder framework. *Journal of Cleaner Production*, 2015, № 90, 215–225.
4. Black S. The Sustainable Fashion Handbook. London: Thames & Hudson, 2018.